

Το ευρώ ενηλικιώνεται

Description

Μαρία Δεμερτζή*

Οι επέτειοι προσφέρουν πάντα μια καλή ευκαιρία για αναλογισμό. Το ευρώ γιορτάζει φέτος είκοσι χρόνια από την εισαγωγή του ως φυσικό νόμισμα. Ήταν επιτυχές ή απέτυχε;

Η εμπειρία μας μέχρι τώρα δείχνει πως το ευρώ είναι σταθερό και, ως εκ τούτου, μια καλή 'αποθήκη αξίας'. Έχει επίσης εξασφαλίσει αξιόπιστο ρόλο διεθνώς, σε δεύτερη θέση μετά το δολάριο των ΗΠΑ, αντιπροσωπεύοντας περίπου το [20%](#) των παγκόσμιων αποθεμάτων. Σίγουρα αυτά και μόνο το καθιστούν επιτυχημένο.

Αλλά η πραγματικότητα είναι συνήθως πιο περίπλοκη. Μετά από τα πρώτα σχετικά ομαλά χρόνια εφαρμογής της, η νομισματική ένωση της Ευρώπης είχε μια ταραχώδη δεύτερη δεκαετία. Η χρηματοπιστωτική κρίση κλόνισε ακόμα και τους λόγους ύπαρξης του ευρώ, και όχι μόνο από τρίτους που πάντα αμφέβαλαν την εγκυρότητά του. Υπήρξαν στιγμές που ακόμα κι εκείνοι που το είχαν δημιουργήσει, επιζήτησαν την προσωρινή έξοδο από το ευρώ για ορισμένες χώρες, κυρίως της Ελλάδας, προκειμένου να επιβάλουν πειθαρχία και να επιρρίψουν ευθύνες. Αυτό δεν θα ήταν μόνο καταστροφικό για την Ελλάδα, θα έθετε επίσης το ευρώ σε άμεσο κίνδυνο κατάρρευσης ως ενιαίο νόμισμα. Για ένα διάστημα, το μέλλον του ευρώ ήταν επισφαλές. Άλλοι πάλι, και κυρίως ο τότε πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, αλλά όχι μόνο, Mario Draghi – νυν πρωθυπουργός της Ιταλίας – ήταν βέβαιοι ότι το ευρώ έπρεπε να σωθεί με οποιοδήποτε τρόπο, κι έκαναν ό,τι περνούσε από το χέρι τους για να το καταφέρουν.

Αυτό αποδείχθηκε αρκετό τότε και ξεπέρασε επίσης, ακόμα κι αν ήταν προσωρινά, την προκατάληψη ότι ένα νόμισμα ταυτίζεται μ' ένα, όχι πολλά, κράτη. Επιβιώνοντας την κρίση του ευρώ ήταν απόδειξη ότι ένα νόμισμα θα μπορούσε να διατηρηθεί από 19 κράτη υπό την προϋπόθεση ότι, ατομικά και συλλογικά, θα αναλογίζονταν όλοι τους την κατάλληλη ευθύνη. Κοινό νόμισμα σημαίνει βαθιά αλληλεξάρτηση. Τα προβλήματα μιας χώρας επηρεάζουν όλους κι έτσι όλες οι χώρες έχουν την υποχρέωση να προστατεύουν το ευρωπαϊκό οικοδόμημα. Αλλά επίσης πρέπει να υπάρχει συλλογική αντιμετώπιση κοινών προβλημάτων, δημιουργώντας έτσι μια δυναμική ανταλλαγής ατομικής ευθύνης έναντι παροχής στήριξης από κοινού.

Η χρηματοπιστωτική κρίση ακολουθήθηκε φυσικά από την παγκόσμια πανδημία. Αυτή τη φορά δεν έφταιγε κανένας για την κρίση. Απαλλαγμένη έτσι από το παιχνίδι επίρριψης ευθυνών, η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) κατάφερε πολύ γρήγορα να κάνει ό,τι χρειαστεί για να προστατεύσει την κοινωνία και την οικονομία. Μια σειρά από μέτρα ακολούθησαν: η μαζική χρηματοδότηση για την έρευνα εμβολίων, οι από κοινού συμβάσεις για την προμήθεια εμβολίων, οικονομικά προσιτά κονδύλια για τις δαπάνες υγείας, η αναστολή των μέτρων κατά των κρατικών ενισχύσεων και των δημοσιονομικών κανόνων, η ποσοτική χαλάρωση για να μπορούν όλες οι χώρες να δανείζονται από τις αγορές, και η προστασία της παραγωγικής ικανότητας, της απασχόλησης και των εισοδημάτων. Αυτή η τεράστια και σφαιρική δέσμη μέτρων που πάρθηκαν ήταν έγκαιρη και έδωσε προτεραιότητα στις άμεσες ανάγκες, χωρίς να το κάνει εις βάρος επενδύσεων που συνήθως πλήττονται σε όλες τις κρίσεις.

Αυτή τη φορά, η ύπαρξη του ευρώ δεν αμφισβητήθηκε σε καμία στιγμή κι από κανένα.

Αντιθέτως, σε μια πρωτοφανή κίνηση που πολλοί – συμπεριλαμβανομένου κι εμού – θα θεωρούσαν αδύνατη ένα χρόνο νωρίτερα, η ΕΕ δανείστηκε από κοινού. Είναι τέτοια η αξιοπιστία του ευρώ σήμερα, που οι αγορές δεν ανησυχούν για το γεγονός ότι η ΕΕ δεν έχει καταστήσει σαφές πώς θα εξοφλήσει αυτό το χρέος. Οι δανειστές είναι σίγουροι ότι αυτά τα χρήματα θα αποπληρωθούν και δεν χρειάζεται να γνωρίζουν πώς ακριβώς.

Η αποφασιστική, ταχεία και σαφής αντίδραση της ΕΕ για την αντιμετώπιση της πανδημικής κρίσης ήταν απόρροια κατανόησης πόσο αποτελεσματική είναι η συνεργασία σε τέτοιες περιστάσεις. Το ευρώ είχε πια ενηλικιωθεί.

Τι μας λέει αυτό για το μέλλον;

Δεν έχουν επιλέξει όλες οι ευρωπαϊκές χώρες να υιοθετήσουν το ευρώ για τους ίδιους λόγους. Οι χώρες με σχετικά ανοικτές οικονομίες ζητούσαν από το ένα ενιαίο νόμισμα να διευκολύνει την πρόσβαση στις αγορές πρώτα στην Ευρώπη και στη συνέχεια, με τη δημιουργία κλίμακας, παγκοσμίως. Μικρότερες χώρες με πιο κλειστές οικονομίες αποζητούσαν ένα σταθερό νόμισμα να αντικαταστήσει πιο αδύναμα εθνικά νομίσματα. Ορισμένοι θεωρούν το ευρώ ως έναν τρόπο εξασφάλισης διαρκούς συμμετοχής στις μεγάλες ευρωπαϊκές διαπραγματεύσεις. Σε μια ολοένα και πιο γεωπολιτική παγκόσμια οικονομία, η συμμετοχή στο «ευρώ-κλαμπ» αυξάνει την αλληλεξάρτηση των χωρών όχι μόνο οικονομικά, και ως αποτέλεσμα αποτελεί τινά υπόσχεση προστασίας.

Τα τελευταία 20 χρόνια βιώσαμε δύο τεράστιες κρίσεις. Ως εκ τούτου, υπήρξαν αρκετές ευκαιρίες για τις χώρες της ΕΕ να αναθεωρήσουν την προθυμία τους να συμμετάσχουν στο ευρώ. Ανεξάρτητα από το κίνητρο, οι χώρες μέλη της ευρωζώνης επέλεξαν να υπερασπιστούν το ευρώ με αυξανόμενη πεποίθηση και με μέσα που έχουν σταδιακά όλο και πιο αμοιβαίο χαρακτήρα.

Η ΕΕ είναι πλέον καλύτερα εξοπλισμένη για την αντιμετώπιση της επόμενης κρίσης. Ένα ευρώ που λειτουργεί σωστά συνεπάγεται ενότητα που επιτρέπει στην ΕΕ να διεκδικεί αξιόπιστα μια θέση στον παγκόσμιο τραπέζι διαπραγματεύσεων και να συμβάλει έτσι στη διαμόρφωση των πολιτικών που θα αντιμετωπίσουν τα παγκόσμια προβλήματα. Αυτό είναι όντως επιτυχία.

* Η Μαρία Δεμερτζή είναι Υποδιευθύντρια του Bruegel, ερευνητικό ινστιτούτο (think tank) με έδρα τις Βρυξέλλες. Αυτό το κείμενο δημοσιεύτηκε σε αγγλική έκδοση ως στήλη γνώμης στο Bruegel Blog.